

A Fekete Kocsi emberei

LÁBASS ENDRE

Sir Thomas More, John Stow, és egy reneszánsz embervadászat története

1957-ben született Buda-
pesten. Író, festő. Leg-
utóbbi írását 2004. 2.
számunkban közzöltük.

*A nagyvárosban éltem, hol a börzék
Déltájt, mikor magasba hág a nap,
Üvöltenek és mint megannyi torzkép
Az ember-arcok görcsbe ránganak.
Középkorban, fényén egy régi délnek,
Szólt a harang, letérdelt a paraszt,
Ők így imádkoztak, kik mostan élnek,
Csak pénzt kiáltva, jajt és bús panaszt,
Ijedt számokkal istenről vitáznak,
Az új istenről, „adnak”, egyre „vesznek”,
Hódolnak az aranynak és a láznak,
Magasba szállnak, s a mélybe vesznek.*

Kosztolányi Dezső: *A nagyvárosban
éltem* (részlet)¹

¹E vers Kosztolányi
Dezső *Kenyér és bor*
című kötetének *Az áldot-
tak* című első fejezeté-
ben jelent meg először,
1920-ban, a Tevan
kiadásában.

²G. M. Trevelyan:
*English Social History. A
Survey of Six Centuries,
Chaucer to Quenn
Victoria*. I. ed.: 1944.,
repr. ed. Penguin Books,
1979. részlet, ford.: L.E.

„Az első brit régiségbúvár, John Leland eljövételét, ha akarjuk, biztos jeleként vehetjük annak, hogy a középkor valóban elmúlt, és csupán visszatekintések tárgya már. Leland 1532–43-ig, közel tíz esztendőn át széltében-hosszában bebarangolta VIII. Henrik királyságát, szorgosan felkutatta s megfigyelte mind az újdonságokat és régiségeket. Sok minden virágzó dolgokat megemléített, de volt szeme és szíve a múlt számára is, észrevette:

»Idő kezétől elcsúfítva, büszke-gazdag kornak elnyűtt drágasága sírba dől.«

Sok hatalmas tornyot látott földig rombolva, romos kastélyokat, városok leomlott falait, s házbontókat, amint az apátságok te-
tején éppen munkához kezdenek.”²

Leland nem élte meg, hogy kézirataiból nyomtatott könyv szülessen, a pusztulófélben lévő irathalomról azonban szerencsére másolatot készített London topográfusa, John Stow, és rajta keresztül Leland anyaga is beépült a reneszánsz krónikások egész sorának munkáiba, így Shakespeare forrásaiba is.

John Stow valamikor az 1525. esztendő környékén született Londonban, apja és nagyapja gyertyaöntő mesterek voltak — ők látták el a cornhilli Szent Mihály-templomot lámpaolajjal és gyertyákkal. John azonban — ahelyett, hogy a jövedelmező családi hivatást folytatta volna — előbb a szabók céhébe lépett, majd — ahelyett, hogy kabátokat szabott volna — régi kéziratot-

kat kezdett gyűjteni, ezután pedig — ahelyett, hogy egyszerű gyűjtő maradt volna — szülővárosa topográfiájával kezdett foglalkozni. Végül — minden utólagos, sanda várakozással ellentétben — halhatatlan lett. 1598-ban ugyanis írt egy könyvet, mely híressé tette: „London Áttekintése. Tartalmazza ama város Eredetét, Régiségét, Növekedését, Modern állapotát, s leírását, írott az 1598. esztendőben John Stow Londoni Polgár által (...)”

Élete során Mr. Stow egyéb könyveket is írt, sőt mások munkáit is kiadta. Több mint hetvenesztendős volt, amikor e városkönyve először megjelent. Ebben, saját műve mellett, egy értékes forrást is közölt: a négyszáz esztendővel azelőtt élt William Fitzstephen *Descriptio Londoniæ* című dolgozatának latin szövegét kötete végére illesztette, sőt, külön oldalon — az olvasókhöz címzett ajánlasként — emléklapot is szentelt a szerzőnek. Leland kéziratának megmentése mellett neki köszönhetjük tehát azt is, amit Fitzstephen krónikájából tudunk a 12. századi londoni emberek focizási és korcsolyázási szokásairól. Manapság éppen e krónika okán dicsekedhetnek a felvágós ánglusok, hogy London rajza a középkori világ legelső várostopográfiája. Persze mindennek végtelenül sok előzménye van, maga Stow írja, művének mintája William Lambard (Lambarde) 1576-ban megjelent remek *Kent bejárása* (*Perambulation of Kent*) című helyrajza volt.

Sokan szerették a magas, vékony bácsikát, John Stow-t, jó barátja volt például William Camden, aki a század hetvenes-nyolcvanas éveiben keresztül-kasul utazta egész Britanniát, s kutatásainak eredményét 1586-ban elegáns latin könyvben tette közzé.³ Camdent 1593-ban kinevezték a Westminster School igazgatójának — itt tanította Ben Jonsont és az ifjú Robert Cottont, a Cottonian Library majdani alapítóját is —, később történettudományi tanszéket alapított az oxfordi egyetemen. Főműve, a *Britannia* megyéről megyére bemutatja az egész országot, ezt használta referenciaként Defoe is britanniai körutazása írásakor.

Stow jó barátja volt a manapság már főleg aranycsinálóként híres Dr. Dee-nek is; egyik tisztelője, barátja, Fleetwood, még a képét is kifüggesztette dolgozószobájában: *Johannes Stowe, Antiquarius Angliæ*. Az öreg nagyon büszke volt erre, egy régi naplóíró szerint megjegyezte: Drága uram, sok fáradsággal ki is érdemeltem e címet. Valóban, saját kezűleg lemásolta Leland kéziratának nagy részét, és összes pénzét is kéziratokra költötte — nem csoda, hogy egy ideig csak jóakarói támogatásából bírta fenntartani magát.

Nemcsak a múltra, de a jövőre is gondolt — nem várta meg, hogy gyűjteménye szétszóródjon, kéziratanyagát eladta Camdennek, így ezek többsége nyilván Sir Robert Cotton kéziratgyűjteményébe került Camden halála után. Nem mellékes történet ez, a világ egyik legnagyobb könyvtárának születésével kapcsolatos:

„A British Múzeum két nagy gyűjteményben találja fel hatalmas könyvtára nucleusát, Sir Robert Bruce Cotton és Sir Hans Sloane könyvtáraiban. Az előbbit a tulajdonos házában tartották, Westminsterben, a régi palota közelében, s ő ott is halt meg 1631-ben. A

³E könyvet 1610 (1611?)-ben Dr. Philemon Holland ültette át angol nyelvre *Britannia, a chorographical description of the flourishing Kingdoms of England, Scotland, and Ireland from the earliest antiquity* címen, ám néhány, az eredetitől lényegesen eltérő, saját véleménye beiktatásával.

ház helyén ma a Parlament áll. R. Lapthorne, a Cotton Ház egy látogatója 1692-ben azt mondja a könyvtárról:

»Igen magas, ám meglehetősen keskeny volt, úgy emlékszem, nem egész hat lábnyi széles, és huszonhat lábnál nem hosszabb. A könyvek mindkét oldalon épp elviselhető magasságig értek, így egy átlag méretű ember elérhette a legmagasabb polcot is. A könyvek fölött a római császárok állanak, mármint a fejük bronzszobrai, ez szolgált a katalógusok megnevezésére.«

Ugyanezek az elnevezések használatosak manapság a British Múzeumban is, vagyis a könyvszekrények a római császárokról kapták nevüket, Augustus, Claudius, Vespasian etc. A Cotton Ház lepusztult, 1727-ben az Essex Házban béreltek helyiséget, a Stranden, hogy biztonságosabban tárolhassák a nyirkosságtól már veszélyeztetett könyveket. 1730-ban visszazállították őket Westminsterbe, s elraktározták az Ashburnham Házban, mely még ma is áll a Dean's Yardban. 1731-ben komoly tűz ütött ki az utóbbiban, s a könyvtár közel állt a teljes pusztuláshoz. Itt maradt, míg át nem szállították a British Múzeumba. A Cotton Bizottság volt az, mely 1750-ben felirattal folyamodott egy nemzeti könyvtár és múzeum alapításának érdekében.”⁴

⁴An Encyclopaedia of London. Edited by William Kent F S A, Revised by Godfrey Thompson, J. M. Dent Sons, first publ. 1937, revised 1970., art. Libraries, részlet, ford.: L. E.

London első komoly topográfusa, John Stow egész munkás élete jutalmául egy koldulási engedélyt kapott I. Jakab királytól, az utókor azonban ezúttal romantikusnak bizonyult, szép, örökké megújuló, költői emléket állított neki.

A St. Mary Axe Leadenhall Street-i elágazásánál *St. Andrew Undershaft* templomához érünk. Odabent található a City egyik leghíresebb, igen régi emléke, John Stow fekete márvány és alabástrom síremléke, melyet özvegye készíttetett. Stow 1605. április 5-én halt meg, halála évfordulóján ma is minden évben emlék-istentiszteletet tart a Lord Mayor és a Testület. A város krónikásának alabástrom kezébe ilyenkor mindig egy szép új lúdtollat helyeznek.

Az András-templom megkülönböztető jelzőjének történetéről a következőt írja maga John Stow:

„Ama kerület északnyugati sarkában, a mondott főútvonal mellett áll Szent András apostol szép temploma, melyet egy a nevéhez toldott *undershaft* szó különböztet meg a többi azonos nevű templomtól, így hát St. Andrew Undershaft [Gerenda alatti Szent András] a neve, mivel a régi időkben az volt a szokásban, hogy minden év május első napjának reggelén egy jó hosszú gerendát, azaz májuszfát állítottak fel itt, az utca közepén, éppen a templom déli oldala mellett, mely rúd, mikor felállították és végét a földbe ásták, magasabb volt a templomtoronynál is. Egy hiú és dicsekvő fickóról írva Geoffrey Chaucer is említette ezt az oszlopot.

A gerendát többé már sosem állították fel ama Rossz Május-nap óta (mely a tanoncok s egyéb fiatal személyek közt az idegenek ellen 1517-ben kitört zavargás után kapta nevét), hanem a

⁵Az ún. *Paul's Cross* díszes, nyolcszögletű szószerk volt a Szent Pál-székesegyház északi sarkában. Már 1194-ben említették, a régi London legnagyobb nyilvános pulpitus volt négy és félszáz esztendőn át. Carlyle „a középkor *Timesának*“ nevezte, Shakespeare említi a III. Richárdban, és Sir Thomas More is írt róla e király kapcsán. Ma csak pár oktagonálisan kirakott kő jelzi helyét.

⁶John Stow: *The Survey of London*. London: J. M. Dent & Sons LTD., No. 589 of Everyman's Library, részlet, ford.: L. E.

⁷William Maitland: *The history of London, from its foundation by the Romans to the present time*. 1739. részlet, ford.: L. E. (A cikk eredeti központozását, nagybetűit és kurzívárait meghagytam. L. E.)

házak ajtóit fölé akasztották, hosszában egy sor ház ereszei alá, melyet e rúdról *Gerenda köznek* neveztek el (s mely a Rochester híd tulajdona), a Lime Street kerületében. Szóval, mint mondtam, ott lógott vaskampókon sok éven át, egészen VI. Edward király uralkodásának harmadik évéig, mikor is egy bizonyos Sir Stephen, a Szent Katalin-templom kurátora, ígét hirdetvén a Pál-keresztnél,⁵ azt mondtotta ott, hogy ebből a gerendából egy bálványt csináltak, mikor Szent András templomát *gerenda alattinak* nevezték el, követelte hát, hogy a templom nevét változtassák meg, nemkülönben a hétnek napjait, az összes nap legyen attól fogva »halnap«, kivéve a pénteket és a szombatot, s a Farsang utója és Húsvét közötti időszak kivételével legyen folyamatos a böjt. Gyakorta láttam ezt az embert, amint mondtott templomának szószerkétől elpártolva egy magas szilfa alatt szónokolt, a templomkert kellős közepén, majd bemenvén a templomba, az oltárt elmellőzve, a főmisét angol nyelven egy sír fölött állva mondtotta, észak felé fordulva. Hallottam ígét hirdetni a Pál-keresztnél, s előre láttam, mi következik; mert ama vasárnapnak délutánján a mondtott híd lakói, kiknek ajtóit fölött a gerenda függött, miután jól beebédeltek, s erősnek érezték magukat, további segéderőket toboroztak, s hatalmas munkával lecibálták a gerendát a kampókról, hol harminckét esztendeig nyugton volt, darabokra vagdoszták, minden polgár a háza hosszának megfelelő darabot nyiszált le belőle, aztán szétosztották anyyi felé, ahányan a sikátor derék lakói voltak. Ekképpen darabolták fel a *bálványt* (ahogy a jóember nevezte), majd elégették a tuskókat.”⁶

Érdekelt, mit rosszalkodhattak 1517-ben, azon a Rossz Május-napon a Szent András-templom környékének polgárai, hogy többé sosem kaptak májusfát. A következőt írta erről London-könyvében⁷ William Maitland:

„Úgy két Esztendővel ezelőtt történt az Eset — amely miatt a Májusi Örömnep elé a *Rossz Epithetont* illesztették, s attól fogva *Rossz Május-napként* emlegették azt a Napot —, VIII. *Henrik* uralkodásának kilencedik Esztendejében. Nagy Háborgás és rosszindulatú Gyűlölködés ütötte fel fejét a londoni City Angol polgárai között az Idegenek [főleg franciák] ellen; nevezetesen, a Mesteremberek jogaikban sértve érezték magukat, mivel Némely Idegeneknek az előljáróság megengedte, hogy a városban Üzletet nyisanak és Mesterségüket folytassák a Király Hűbéreseinek komoly Hátrányára s Elszegényedésére: E Lázongás nőttön-nőtt, míg végül bizonyos *John Lincolne*, egy Bróker [azaz Alkusz] annyira belelovalta magát a Dologba, hogy *Virágvasárnap* körül, vagy *Április* ötödikén, e Szavakkal állított be egy bizonyos Dr. *Standish*-hez; »Uram, tudom, hogy ön ígét hirdet a *Kórházban Húsvét* hetének *Hétfőjén*; s az az igazság, hogy az *Angol embereket*, Kereskedőket s másokat is, már tönkreteszik az Idegenek, akiknek már több Szabadságuk van e Földön, mint jómagunknak, ami nem csak a józan

Ésszel, de e Királyság Jólétével is ellenkezik. Könyörgök hát önnek, említse meg mindezt a Szentbeszédben, s így cselekedvén Hálára kötelezi a Polgármesteremet és összes Társait.« Ezután átnyújtott a mondott Doktornak egy Listát, mely bővebben tárgyalta az Ügyet: Hanem Doktor *Standish*, bölcsen belátva, hogy ha Eként cselekszik, sok felesleges Kellemetlenség születhet a dologból, visszaadta a Listát, és egyszerűen azt mondta *Lincolne-nak*, hogy semmi ilyesmi Ügyet nem kíván a Szentbeszédébe keverni.

Mire a mondott *Lincolne* elment Dr. *Bell*hez, ama *Kórház* egyik Kanonokjához, tudván, hogy az *Húsvét* Hetének *Szerdáján* igét hirdet a *Kórházban*, s megkérte, olvassa fel az Iratot a Szószékről. Az Irat az Idegenektől elszenvedett Sérelmek leírását tartalmazta, hogy amazok a Mesterektől a Megélhetést, a Kereskedőktől pedig a Kapcsolatokat elveszik, s mindennek Helyreállításához a Köznép összefogása szükségeltetik; mert miként mindenkit érint a Sérelem, segítő Kezet is akképpen kell nyújtania mindenkinek: Dr. *Bell* e veszélyes tartalmú Levelet, vagy legalábbis annak nagy részét fel is olvasta, prédikációját e Mondattal kezdve; *Cælum Cæli Domino, Terram autem dedit Filiis Hominum*, azaz: A Mennyek a Mennyek Urának, de a Föld az Ember gyermekének adatott vala: S e Szövegből megmutatta, hogyan adatott e Föld az Angol embereknek, s miként a Madarak megvédik Fészküket, olyképpen kell az Angol embereknek védeniük és fenntartaniuk magukat, az Idegeneket pedig a Közjó Tiszteletben tartására szorítaniuk: S e szövegrészből: *Pugna pro Patria*, azaz *Harcolni a Hazáért*, pedig azt hozta ki, hogy (Isten Törvénye szerint) jogos harcolni Hazájukért, s ilyképpen finoman az Idegenek elleni harcra szólította fel a Népet. E Szentbeszédttől sok hibbantak felbuzdultak, s már nyíltan felzúdulást gerjesztettek: S hogy valóban akadt egynémely kellemetlenség az utóbbi időkben, amit az Idegenek okoztak a *londoni* Cityben, az csak még tovább tüzelte az indulatokat.

Április huszonnyolcadik Napján némely ifjak a Cityből beleköttek bizonyos Idegenekbe az Utcán: Némelyeket megvertek, másokat a Csatornába hajítottak; mire a Polgármester pár Angolt, úgy mint *Stephen Studleyt*, *Skinnert*, *Stevenson Bettset* s másokat Börtönbe csukattott.

Ekkor, ember meg nem mondhatja, miként, de lábra kelt a híresztelés, hogy *Május-napon* a Cityben meg fogják gyilkolni az összes Idegent, e hírre aztán néhány Idegen el is menekült a Cityből.

A Híresztelések a Királyi Tanácsnak is Tudomására jutottak; úgyhogy a Lord Kardinális a Polgármesterért s a Városi Tanács többi tagjaiért küldetett, s tudomásukra hozta, mit hallott.

A Polgármester, mint aki mit sem tud a Dologról, azt mondta a Kardinálisnak, hogy ő nem kétli, csakis Békében lehet kormányozni a Cityt.

A Kardinális is így gondolta, s elővigyázatosságot javasolt, ha bármiféle Zavargás terve a Lord Major tudomására jutna, annak ügyes Politikával vegye elejét még időben.

A Polgármester Délután négy körül lépett ki a Kardinális Házából, Húsvét előestéjén, s egyből a Tanácstagokért küldetett a *Guildhallba* [a Városháza]; mégis este hét lett, mire a Gyűlés összeülhetett. Az eseményeket megvitatva néhányan szükségesnek vélték, hogy a becsületes Polgárok közül alapos Őrizetet állítsanak, mely majd a Bűnözők útját állhatja, ha valóban Gaztettekre vete-mednének: Mások ellenkező Véleményen voltak, s jobbnak vélték, ha Mindenki becsukja az Ajtaját, s otthon tartja a Szolgálóit. Nyolc körül a Jegyzőt mindezen Véleményekkel elküldték a Kardinális-hoz, ki átgondolván az ügyet, az utóbbi álláspont mellett döntött: És akkor a Jegyző és *Sir Thomas More*, London későbbi Sheriff-helyettese s a Királyi Tanács tagja fél kilenckor visszatértek a *Guildhallba*, előadták a Királyi Tanács Óhaját; mire minden Tanácstag futárt küldetett a maga Kerületébe, hogy kilenc óra után senki ne lépjen ki a Házából, hanem tartsa csukva az Ajtóit, s Szolgálóit is tartsa bent Reggel kilenc óráig.”

Sir Thomas More ekkor harminckilenc éves, az *Utópia* az előző évben jelent meg. 1501 óta jól kereső ügyvéd Londonban, 1504-től a parlament tagja, mindezek mellett hetedik éve a City békebírója, e minőségében szerepelt a fenti eseményekben. A következő évben VIII. Henrik királyi titkos tanácsosnak nevezte ki, ekkortól felhagyott az ügyvédi gyakorlattal. Nemsokára vidékre, a Temze-parti Chelsea-be költözött, napi két óra csónakázással ért a Citybe, illetve haza. Utolsó útjára is a Temzén eveztek vele csónakosai. 1534-ben a Towerbe került, rabsága alatt írta *Dialogue of Comfort against Tribulation* (Balsorsban való vigasztalásról szóló párbeszéd) című művét, mely két magyar nemes párbeszéde; az öreg bölcs Antal unokaöccsével, Vincével beszélget a török veszedelemről. Sir Thomas ismerte a magyar helyzetet, 1527-ben ő válaszolt Henrik nevében I. Ferdinánd király követének segítségét kérő beszédére. Az angolok sajnálkoztak a kontinensen tapasztalható széthúzás miatt, ám természetesen nem segítettek.⁸ De térjünk vissza ama régi májusba.

⁸A Temze-parti, kertes Chelsea-ben, a Cheyne Row-n élt a viktoriánus korban Thomas Carlyle, az Upper Cheyne Row-n pedig barátja, Leigh Hunt.

„Amint *Sir John Mundy* Tanácsnok az esti parancs kiadása után éppen Kerületéből jött, *Cheapben* észrevett két Suhancot, akik a Bucklersnél játszottak, s körülöttük egy jó csomó Báméskodót; a Rendelet, úgy tűnt, nem jutott mindenkinek a tudomására: Így felszólította őket, hagyják abba; s miután pedig egyikük megkérdezte: Miért?, az *Őrszobára* küldte volna őket, ám a Tanoncok ellenálltak a Tanácstagnak, körülállták a Játékosokat, s azt ordították: *Tanoncok, Tanoncok! Dorongokat, Botokat!* s ekkor minden Ajtó mögül Husángok s egyéb Fegyverek kerültek elő, úgyhogy a Tanácstag jobbnak látta elfutni. Ekkor annyi Népség sereglett elő a város minden Sarkából, Szolgálók, Csónakosok, Inasok s effélék, hogy tizenegy órára már hat-hétszázan gyűltek össze a *Cheapen*; s a Szent Pál temetője felől is jöttek vagy háromszázan. Csak gyűltek mindenünnen, betörték az *Őrszobára*, kieresztették a Rabokat, kiket a Polgár-

mester az Idegenek zaklatásáért záratott oda; átvonultak a *Newgate* börtönbe is, kiszabadították a hasonló Okból odazárt *Studleyt* és *Bettset*. A Polgármester és a Sherifek mindennek tanúi voltak, s a Király Nevében felszólították a tömeget, de rájuk sem bagóztak.

Egyre nagyobb tömegbe gyülekezvén, átzúdultak a *St. Nicholas's Shamblesen*, ekkor a Szent Márton-kapunál *Sir Thomas More* s néhány társa felszólították őket, térjenek vissza Otthonaikba, amit azok megtagadtak; s a Szent Mártonból Botokat és Köveket dobáltak, melyek *Sir Thomas More* néhány társát, például egy *Nicholas Dennis* nevű Ört, megsebesítettek, ezen felbátorodva azt üvöltözték, *Le velük*; és ekkor az egész Csöcselék a Szent Márton környékének Ablakaira és Ajtóira rontott, s minden mozdíthatót elraboltak. Ezután berontottak a *Cornhillre*, a *Leadenhalltól* keletre az úgynevezett *Zöldkapu Házba*, ahol egy bizonyos *Mewtas*, egy *Picard*, azaz *Francia* lakott néhány honfitársával. Ezeket kirabolták, s ha *Mewtast* elkapják, levágták volna a Fejét.

Előzőnlöttek minden utcát, és kirabolták az Idegenek Házait, s ez így ment egészen Hajnali három óráig, akkor kezdtek hazaszálingózni; de útközben elkapták őket a Polgármester emberei, s mindet bezárták a *Towerbe*, a *Newgate*-be és az *Órszobára*, szám szerint Háromszázat.

A Kardinális *Sir Thomas Parre* által értesülvén a hírekről, azonnal a Királyhoz menesztette őt *Richmondba*; s az haladéktalanul kiküldött, mérjék fel, milyen Állapotok vannak a Cityben. Mind-ezen Forrongások alatt *Sir Roger Cholmeley*, a Tower Parancsnoka lövetett néhányat a City irányába, de senki sem rémült halálra. Reggel öt óra körül *Shrewsbury* és *Surrey* Grófjai, *Thomas Dockery*, a Szent János Nagy Priorja, *George Nevil*, Lord *Abergavenny* és mások Londonba értek, az összes Erővel, amit csak össze tudtak szedni; így tett az Inns of Court is: de, mire ők odaértek volna, a Randalírozásnak nyoma sem volt.

Ekkor, a Foglyok kihallgatásakor, fény derült *Doctor Bell* Szentbeszédére, s a *Towerbe* küldték. Elrendelték, hogy *Norfolk* Herceg s más Lordok Vizsgálóbizottságot hozzanak létre a Zendülés Megtorlására. *Május* másodikán a Bizottság tagjai, a Polgármester, a Tanácsstagok és a Bírak a *Guildhallba* gyűltek, s a zavargás sok résztvevője ellen vádat emeltek; s Ártatlanságuk bizonyítására egy napot adtak nekik, *Május* negyedikéig.

Amely Napon, a Lord Major, *Norfolk* hercege, *Surrey* Grófja, és mások, a *Guildhallban* gyűltek össze. *Norfolk* Grófja ezerszáz Emberrel a Citybe ment, az Elfogottakat megkötözve vonszolták végig az Utcákon; néhány Férfit, néhány épp csak tizenhárom-tizennégy éves Legényt, Szám szerint kétszázhetvennyolc Személyt. Aznap *John Lincolne*-t és néhány mást vád alá helyeztek; Következő Nap tizenhármukat kínpadra, akasztófára és felnegyelésre ítélték; mely Kivégzéshez tíz Pár akasztófát állítottak fel a City külömb-külobb Helyein, úgy mint az *Algate*, *Blanchapleton*, *Grass-Street*, *Leadenhall*,

valamint a *Newgate*, a *St. Martin*, az *Aldersgate* és a *Bishopsgate* Őrszobái előtt: És ezen Bitófákat Kerekekre szerelték, hogy Utcáról Utcára húzhasák, Ajtótól Ajtóig, ahogy az Elfogottakat kivégezték.

Május hetedik napján *Lincolne-t Sherwint* és a két *Betts Testvért* néhány Társukkal egyetemben bűnösnek találtak, s az előbbieket szerint elnyerték Büntetésüket, rövidesen a Cheapside-i Vesztőhelyre hurcolták őket Ketrechben; elsőként *Lincolne-t* végezték ki; de mikor a többieket elővezették volna, megérkezett a Királyi Halasztás; mire a tömeg lelkesen azt kiabálta, *Isten óvja a Királyt*; s erre a Foglyokat visszavezették a Börtönbe, hol a Király további Döntésére vártak.

Ezek után visszarendelték az összes Fegyveres Embereket, kik a Cityt őrizték; ami reményt öntött a Polgárokba, hogy nem oly nagy irántuk a Király haragja, mint hitték. (...)

Kilenc óra tájt elrendelték a Foglyok elővezetését, mely meg is történt; behozták őket Szíjakkal összefűzve, Hurokkal nyakukban, Szám szerint négyszáz Embert és Tizenegy Nőszemélyt, egyiket a másik után; mely Látvány úgy megindította a jelenlévő Nemesek némelyikét, hogy közbenjártak a Királynál Kegyelemért.

Mikor a terem végre elcsendesült, s mindannyian a Király előtt állottak, a Kardinális keményen megszidta a Polgármestert, az Elöljárókat, és a Közösség képviselőit hanyagságukért; s akkor Beszédét a Foglyokhoz intézve, azt mondotta nekik, Hogy a Királyság Törvényei, valamint Őfelsége Koronája és Méltósága elleni Támadásért Halált érdemelnek: Mire mind fájdalmas Zokogásban törtek ki, mondván, *Kegyelem, Felséges Úr, Kegyelem*; ami úgyanynira megindította Királyt, hogy a Lordok Közbenjárására megkegyelmezett nekik; mire lett nagy Kiáltozás, Üdvivalgás, Kalapjaikat feldobálták a Hall Mennyezetéig, azt kiáltozva, *Isten óvja a Királyt*. Mikor e hír szélében elterjedt, sokan, kik részt vettek a Felkelésben, saját elszántukból odajöttek Hurokkal a Nyakukban, hogy a Király Kegyelmeiben részesüljenek. (...) E Társaságot aztán elnevezték a *Fekete Kocsi* embereinek [a guruló bitókról]; az a Nap pedig, melyen e Felkelés történt, attól az időtől fogva jelen Korunkig a *Rossz Május-nap* Nevet viseli.⁹

⁹Walter Besant:
Westminster. London,
Chatto & Windus, 1907,
részlet, ford.: L. E.

¹⁰R. W. Chambers:
Thomas More.
Peregrine Books ed.,
1965.

Sir Thomas More életének is nevezetes eseménye volt az *Evil May Day*. R. W. Chambers remek More-életrajzában külön fejezetet szentel ennek.¹⁰ Bár téves a kortársak által is hangoztatott vélekedés, hogy ezután került a király szolgálatába, mindenképpen e nappal együtt került a londoniak szívébe. Ezt egy Erzsébet uralkodásának vége felé készült színmű is bizonyítja, a *Sir Thomas More*, melyet többen írtak, s majdnem biztosan köztük volt Shakespeare is. A főként Hall Krónikáját átdolgozó darab épp a felkelés leírásával indul, láthatjuk, Londonban szerették a későbbi kancellárt. Az volt az általános nézet, hogy előbb megpróbálta lenyugtatni a lázongókat, majd, mikor ez már majdnem sikerült, de a szerencsétlen kódobálás mindent elrontott, közbenjárt a királynál az elítéltek életéért. A londoni tömeg idegengyűlöletét bemutató rész minden valószínűség szerint épp Shakespeare munkája.